

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 1999, sp. zn.: 33 Cdo 847/98

Smlouvou o nájmu dopravního prostředku se pronajímatel zavazuje přenechat nájemci dopravní prostředek k dočasnému užívání a nájemce se zavazuje zaplatit nájemné (§ 630 a násl. obch. zákoníku).

Z ust. § 632 odst. 2 obch. zákoníku vyplývá, že užívání pronajatého dopravního prostředku, není-li ve smlouvě sjednáno něco jiného, je vázáno na osobu nájemce (dlužníka).

K zániku smlouvy o nájmu dopravního prostředku proto, a to i s ohledem na ust. § 579 odst. 1 obč. zákoníku, dochází smrtí nájemce.

Práva a povinnosti ze smlouvy o nájmu dopravního prostředku, týkající se užívání předmětu nájmu, proto nepřecházejí na právní nástupce nájemce (dědice). Na právní nástupce však přechází zejména povinnost uhradit nájemné, na které pronajímateli vzniklo právo do doby smrti nájemce, dále např. povinnost vrátit dopravní prostředek apod.

Z odůvodnění.

Krajský soud rozsudkem ze dne 14.10.1997, čj. 17 DCo 8/97-58 změnil rozsudek Okresního soudu ze dne 2.10.1996, čj. 14 C 370/96-38 tak, že 1), 2) a 3) žalovanému uložil povinnost společně a nerozdílně zaplatit žalobci částku 19 393,- Kč do tří dnů od právní moci rozsudku s tím, že plněním jednoho ze žalovaných zaniká v rozsahu tohoto plnění povinnost ostatních žalovaných ve zbylém rozsahu byla žaloba zamítnuta. Dále odvolací soud rozhodl o nákladech řízení před soudem prvního stupně a soudem odvolacím tak, že žalobci uložil povinnost zaplatit žalovaným 3 242,- Kč a 4 969,- Kč, a to k rukám jejich právního zástupce.

V odůvodnění rozsudku odvolací soud zejména uvedl, že soud prvního stupně při své úvaze v podstatně vyšel z ustanovení § 13 odst. 1 a odst. 2 zák. č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, v němž zákon připustil možnost, aby v případě úmrtí podnikatele mohli v živnosti pokračovat až po skončení řízení o projednání dědictví dědicové.

Soud zde dospěl k závěru, že žalovaní splňovali všeobecné podmínky provozování živnosti podle § 6 odst. 1 cit. zákona a co se týče zvláštních podmínek provozování živnosti, že žalovaní sice nesplňovali s ohledem na to, že neměli koncesní listiny, avšak měli v souladu s § 13 odst. 2 cit. zákona možnost pokračovat v živnosti po ustanovení odpovědného zástupce.

Z uvedeného je zřejmé, že okresní soud aplikoval uvedené ustanovení živnostenského zákona na projednávanou věc v tom smyslu, že bylo povinností žalovaných v živnosti pokračovat a v tomto směru jim také zákon tuto možnost v ust. § 13 zajistil.

S touto úvahou však odvolací soud zásadně nesouhlasil. Dle jeho názoru je třeba při

posuzování základní otázky, a to zda povinnosti vycházející z nájemní smlouvy č. 10/16 přešly po smrti M.P. na dědice, vycházejí z ust. § 579 občanského zákoníku a § 57 zákona o živnostenském podnikání.

Dle § 579 občanského zákoníku smrtí dlužníka povinnost nezanikne, ledaže jejím obsahem bylo plnění, které mělo být provedeno osobně dlužníkem.

Zemřelý M.P. se v nájemní smlouvě v bodě 4.4. zavázal, že nesmí přenechat užívání vozidla jiné právnické osobě, organizaci, která tuto smlouvu nepodepsala. Z citovaného ustanovení je zřejmé, že úmyslem pronajímatele bylo zamezit možnosti, aby vozidlo užíval kdokoli jiný než nájemce. Povinnosti, jakož i práva plynoucí z této smlouvě, byly tedy vázány výlučně na podnikatele M.P.

Dle názoru odvolacího soudu se v souladu s citovaným § 579 odst. 1 občanského zákoníku jednalo o povinnost, jejímž obsahem bylo plnění, které mělo být prováděno osobně M.P. a nikoli následně dědici. Tomuto názoru odpovídá i úprava živnostenského zákona v § 57 odst. 1 písm. a), který stanoví, že živnostenské oprávnění zaniká smrtí podnikatele; pokračují-li s živností dědicové nebo opatrovník ustanovený ke správě podniku, jejich oprávnění zanikne nejpozději ve lhůtě uvedené v § 13 odst. 4 živnostenského zákona.

Z uvedeného vyplývá, že smrtí podnikatele živnostenské oprávnění zásadně zaniká s výjimkou toho případu, kdy v živnosti pokračují dědicové. V projednávané věci však dědicové v činnosti nepokračovali, pokračovat nechtěli a zcela jistě je ani zákon k pokračování v živnosti žádným způsobem nepovinoval.

Odvolací soud na základě těchto skutečností dospěl k závěru, že povinnosti, které měl plnit na základě platně uzavřené nájemní smlouvy M.P., nepřešly na jeho právní nástupce, neboť práva a povinnosti byly smluvně vázány na osobu zemřelého, žalovaní neměli právo dle smlouvy pokračovat v užívání vozidla a ani nebylo prokázáno, že by mezi žalobcem a žalovanými došlo k uzavření nové nájemní smlouvy, kterou by žalovaným vznikla povinnost zaplatit žalobci nájemné.

Dle názoru odvolacího soudu dnem smrti M.P., tj. 13.8.1994 zanikla práva a povinnosti ze smlouvy o nájmu vozidla. Žalobce v žalobě požadoval zaplacení nájemného za třetí a čtvrté čtvrtletí roku 1994. Žalobci vzniklo právo na zaplacení částky 19 393,- Kč, představující nájemné za červenec 1994 a třináct dnů měsíce srpna roku 1994, tj. za období do smrti nájemce. V tomto rozsahu totiž přešla povinnosti zaplatit nájemné na právní nástupce M.P.

Pokud jde o smluvní úroky z prodlení ve výši 0,05% denně, dospěl odvolací soud k závěru, že žalovaní nemohou být zavázáni k povinnosti zaplatit smluvní úroky z prodlení, neboť dle bodu 3 smlouvy bylo nájemné fakturováno až po skončení příslušného čtvrtletí, tj. v posuzovaném případě nejdříve po uplynutí měsíce září 1994, avšak v této době již smlouva zanikla, a proto se nelze domáhat úroků z prodlení. Jiná situace by podle odvolacího soudu nastala, kdyby předmětem žaloby bylo zaplacení zákonných úroků, kterých se žalobce po změně žaloby nedomáhal.

Odvolací soud s ohledem na to rozhodl tak, jak bylo uvedeno výše.

Dovoláním ze dne 27.2.1998 napadl žalobce rozsudek Krajského soudu ze dne 14.10.1997, čj. 17 Co 8/97 - 58 v části, ve které byla zamítnuta žaloba, tj. do částky 61 787,- Kč s přísl., dále v části týkající se úroků z prodlení z částky 81 180,- Kč od 21.11.1995 do zaplacení a nákladů řízení před soudem prvního stupně a soudem odvolacím.

Dovolání je podle žalobce přípustné podle § 238 odst. 1 písm. a) o.s.ř. a bylo podáno z důvodu uvedeného v § 241 odst. 3 písm. d) o.s.ř.

Žalobce se neztotožňuje s právním názorem odvolacího soudu a domnívá se, že nesprávně právně posoudil spornou věc, když závazkový právní vztah vázal toliko k osobě zemřelého M.P. a nepřipustil, že by došlo k právnímu nástupnictví žalovaných.

Žalobce se domníval, že z dikce smluvního ujednání v bodě 4.4. nájemní smlouvy, které vychází z obecného ust. § 632 odst. 2) obchodního zákoníku, vyplývá, že nájemce byl oprávněn vozidlo přenechat do užívání jiné fyzické osobě, když zákaz byl vázán pouze na užívání právnické osoby - organizace. Nejednalo se tedy o osobní závazek zemřelého M.P. a tento závazek, jakož i jiné závazky a práva z nájemní smlouvy přešly na jeho právní nástupce - dědice, kteří byli oprávněni vozidlo dále za zákonem stanovených podmínek užívat, případně jej vrátit pronajímateli - žalobci, třebas i prostřednictvím jiné fyzické osoby, kterou si pro tento účel sjednali. Podle ust. § 637 obch. zákoníku je nájemce povinen po zániku práva užívat dopravní prostředek vrátit jej na místa, kde jej převzal. V důkazním řízení bylo prokázáno, že vozidlo si M.P. převzal do užívání v sídle pronajímatele - žalobce, proto byli žalovaní povinni vozidlo předat zpět žalobci v jeho sídle.

Protože podle právního názoru žalobce byli žalovaní povinni uplatněnou pohledávku v celém jejím rozsahu zaplatit v termínu splatnosti, bylo rovněž jejich povinností zaplatit v důsledku prodlení úrok z prodlení, který byl sjednán ve výši 0,05% z dlužné částky za každý den prodlení až do zaplacení.

Dále žalobce nesouhlasí s výší nákladů odvolacího řízení, které je podle napadeného rozsudku žalobce povinen uhradit, jelikož právní zástupce žalovaných požadoval zaplacení tří úkonů právní služby, ačkoli podle žalobce mu náležela odměna pouze za dva úkony právní služby - sepsání odvolání a účast na jednání spolu s dalšími režijními náklady.

Dovolatel proto navrhuje, aby dovolací soud zrušil rozsudek odvolacího soudu a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení a aby odložil vykonatelnost napadeného rozhodnutí.

Nejvyšší soud

posoudil dovolání žalobce a konstatoval, že dovolání bylo podáno včas, oprávněnou osobou, obsahuje stanovené náležitosti a dovolatel je zastoupen advokátem a dovolání jím bylo též sepsáno.

Dovolání je přípustné podle § 238 odst. 1 písm. a) o.s.ř., neboť dovolací soud v části týkající se zaplacení částky 61 787,- Kč změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalobu zamítl, a totéž učinil pokud se týká úroků z prodlení ve výši 0,05% z částky 81 180,- Kč od

21.11.1995 do zaplacení.

Žalobcem uváděným dovolacím důvodem je nesprávné právní posouzení věci odvolacím soudem, a to že závazkový vztah vzniklý na základě nájemní smlouvy o nájmu vozidla a povinnosti z něho vyplývající nepřešly smrtí nájemce (podnikatele) na jeho právní nástupce (dědice), neboť práva a povinnosti byly smluvně vázány na osobu zemřelého a žalovaní (dědici) neměli právo dle nájemní smlouvy pokračovat v užívání vozidla.

Ze zjištění provedených soudy v předchozím řízení, z nichž dovolací soud vychází, vyplývá, že nájemní smlouvou č. 10/1629/94 ze dne 10.5.1994 přenechal žalobce právnímu předchůdci žalovaných panu M.P., nájemci, do užívání nákladní automobil TATRA 815 S.

Žalobce vyúčtoval právnímu předchůdci žalovaných nájemné dle uvedené smlouvy za užívání vozidla ve III. a IV. čtvrtletí 1994 ve výši 2 x 40 590,- Kč, tj. celkem 81 180,- Kč. Nájemní smlouva byla sjednána na dobu od 10.5.1994 do 31.12.1994. Vozidlo bylo žalobci předáno blíže neurčeného dne v měsíci prosinci 1994. V uvedené nájemní smlouvě bylo mj. sjednáno, že nájemné ve výši 13 530,- Kč za každý kalendářní měsíc bude fakturováno vždy po ukončení kalendářního čtvrtletí pozadu. Faktury měly být uhrazeny do 14 dnů od jejich vystavení. Smluvní úrok z prodlení činil 0,05% z dlužné částky za každý den prodlení (bod 3 nájemní smlouvy). V bodě 4.4. smlouvy bylo dále ujednáno, že nájemce nesmí přenechat užívání vozidla jiné právnické osobě, organizaci, která tuto smlouvu nepodepsala.

Nájemce, M.P., byl podnikatelem s předmětem podnikání silniční motorová doprava v rozsahu veřejná silniční nákladní doprava. Na tento předmět podnikání mu byla Okresním živnostenským úřadem vydána dne 30.9.1992 koncesní listina na dobu do 23.9.1994.

Nájemce dne 13.8.1994 zemřel a do jeho práv a povinností vstoupili žalovaní a na nich se žalobce domáhá úhrady nájemného za III. a IV. čtvrtletí 1994 a smluvních úroků z prodlení.

Uvedený skutkový stav odvolací soud právně posoudil tak, že v bodě 4.4. smlouvy byl vyjádřen úmysl pronajímatele zamezit možnosti, aby vozidlo užíval někdo jiný než nájemce. Povinnosti a práva plynoucí ze smlouvy byla tak vázána výlučně na nájemce. V souladu s ust. § 579 odst. 1 obč. zákoníku proto šlo o plnění, které mělo být prováděno osobně nájemcem, a nikoli následně dědici. Povinnosti z nájemní smlouvy proto nepřešly na dědice a ti ani podle smlouvy neměli právo pokračovat v užívání vozidla. Tomu odpovídá i to, že živnostenské oprávnění zaniká smrtí podnikatele (§ 57 odst. 1 písm. a) živnostenského zákona), nepokračují-li v živnosti dědicové, kteří však nejsou povinni v živnosti pokračovat.

Podle § 579 odst. 1 obč. zákoníku smrtí dlužníka povinnost nezanikne, ledaže jejím obsahem bylo plnění, které mělo být provedeno osobně dlužníkem.

Smluvní vztah mezi žalobcem a nájemcem se řídí ust. § 630 a násl. obč. zákoníku, jímž se upravuje smlouva o nájmu dopravního prostředku.

Z ujednání ve smlouvě i z ust. § 632 odst. 2 obč. zákoníku vyplývá, že užívání pronajatého nákladního automobilu bylo vázáno na osobu nájemce (dlužníka), a to na jeho podnikatelskou činnost, jde tedy o jeho právo, ale i povinnost, a proto dovolací soud, shodně s

názorem odvolacího soudu, dospěl k závěru, že smrtí nájemce zanikla tato jeho povinnost a tím i nájemní smlouva. K zániku smlouvy o nájmu dopravního prostředku tedy došlo ke dni 13.8.1994 smrtí nájemce.

Práva a povinnosti ze smlouvy o nájmu dopravního prostředku týkající se užívání předmětu nájmu proto nepřešly na právní nástupce nájemce, tj. žalované. Na žalované však přešla zejména povinnost uhradit nájemné, na které pronajímateli vzniklo do doby smrti nájemce právo, tj. za období od 1.7.1994 do 13.8.1994, které činí 19 393,- Kč, dále např. vrátit dopravní prostředek apod. Vzhledem k uvedenému není právně významné, zda živnostenské oprávnění nájemce zaniklo jeho smrtí a žalovaní byli či nebyli oprávněni dle § 57 odst. 1 písm. a) živnostenského zákona pokračovat v koncesované živnosti nájemce.

Pokud jde o smluvní úroky z prodlení sjednané ve smlouvě pro případ prodlení s úhradou nájemného za užívání dopravního prostředku, je nutné vycházet z toho, že smlouva zanikla k 13.8.1994. Uvedená sankce byla vázána na prodlení se zaplacením faktury vystavené následně za užívání dopravního prostředku v předcházejícím čtvrtletí; pokud žalovaní nevstoupili do povinnosti užívat předmět nájmu, a tím poté hradit nájemné za III. a IV. čtvrtletí roku 1994, nemohou být povinni hradit ani smluvní úroky z prodlení se zaplacením nájemného v celkové výši 81 180,- Kč na základě žalobcem vystavených faktur.

Žalované by event. mohla stíhat sankce za prodlení s úhradou částky 19 393,- Kč, a to dle ust. § 369 odst. 1 obch. zákoníku, ta však nebyla v řízení uplatněna.

Dovolací soud na základě výše uvedeného dospěl k závěru, že dovolání žalobce není důvodné a rozhodnutí odvolacího soudu je správné.

Nejvyšší soud proto podle § 479 odst. 1 obč. zákoníku, § 369 odst. 1, § 632 odst. 2 obch. zákoníku, § 238 odst. 1 písm. a), § 241 odst. 3 písm. d) a § 243b odst. 1 o.s.ř. rozhodl tak, že dovolání žalobce zamítl.